

Warszawa, 05-06-2023 r.

RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

Marcin Wiącek

VII.602.6.2014.CW

Szanowni Państwo!

dostępność wyborów dla osób z różnymi formami niepełnosprawności jest od wielu lat przedmiotem działań Rzecznika Praw Obywatelskich. Pomimo wysiłków podejmowanych przez organy władzy publicznej na poziomie ustawodawstwa oraz postępujących prac na poziomie samorządu terytorialnego, problem braku szerokiej dostępności wyborów i trudności z korzystaniem z praw wyborczych przez tę grupę obywateli pozostaje aktualny i wciąż ma charakter systemowy. Bez wątpienia kluczowa w tym zakresie jest dostępność lokali wyborczych, jej poprawa wymaga dalszych skoordynowanych wysiłków.

W związku z tym, biorąc pod uwagę m. in. wnioski wynikające z debaty zorganizowanej w Biurze Rzecznika Praw Obywatelskich w dniu 29 marca 2023 roku przy udziale ekspertów i przedstawicieli osób z niepełnosprawnością i ich rzeczników działających

w organizacjach pozarządowych¹, pragnę zwrócić się do Państwa jako przedstawicieli organów samorządu lokalnego, na których bezpośrednio spoczywa obowiązek organizacji i zapewnienia dostępności lokali wyborczych, o przyjęcie poniższych uwag i rekomendacji oraz możliwie jak najszersze przekazanie ich Państwa pracownikom i pracowniczkom.

W toku realizowanej przez Biuro Rzecznika Praw Obywatelskich kontroli przed wyborami parlamentarnymi w 2019 roku dokonano oceny dostępności lokali wyborczych w oparciu o wymogi techniczne określone w rozporządzeniu Ministra Infrastruktury z dnia 29 lipca 2011 r. w sprawie lokali obwodowych komisji wyborczych dostosowanych do potrzeb wyborców niepełnosprawnych (Dz. U. z 2019 r. poz. 336; dalej jako: rozporządzenie). W wyniku przeprowadzonej kontroli pracownicy Biura Rzecznika Praw Obywatelskich stwierdzili uchybienia w 121 lokalach wyborczych, co stanowiło 78% wszystkich wizytowanych lokali. Pragnę podkreślić, że w blisko co trzecim (30 %) kontrolowanym lokalu obwodowej komisji wyborczej, w czasie przeprowadzenia kontroli, stwierdzono trzy i więcej uchybień. Przeprowadzone kontrole pozwoliły na zwrócenie uwagi na najczęstsze problemy, wśród nich:

- brak oznakowania krawędzi stopni schodów,
- brak oznakowania przegród szklanych w lokalu,
- niedostosowane miejsca zapewniające tajność głosowania (niewłaściwa wysokość blatów), brak dodatkowego oświetlenia w miejscu zapewniającym tajność głosowania,
- niedostosowane miejsca zapewniające tajność głosowania (niewłaściwe wymiary – szerokość, głębokość),
- zbyt wysokie progi drzwi wejściowych,

---

¹ Zob. <https://bip.brpo.gov.pl/pl/content/debata-wybory-dostepne-dla-wszystkich> oraz relację z debaty pod adresem <https://bip.brpo.gov.pl/pl/content/debata-wybory-dostepne-dla-wszystkich-relacja> [dostęp: 23.05.2023].

- niewłaściwe rozmieszczenie informacji i obwieszczeń PKW,
- śliska posadzka (bez właściwości przeciwpoślizgowych).

Należy podkreślić, że stwierdzone przez Rzecznika Praw Obywatelskich uchybienia w zdecydowanej większości nie dotyczyły barier architektonicznych budynków, odnosiły się natomiast do samej organizacji lokalu wyborczego: oznakowania przeszkód, czy właściwego przygotowania miejsc zapewniających tajność głosowania. Zlikwidowanie tych uchybień i zapewnienie stanu zgodnego z kryteriami wskazanymi w rozporządzeniu Ministra Infrastruktury może być przeprowadzone dość szybko i nie powinno narażać na znaczących obciążeń organizacyjnych i technicznych.

W kontekście powyższego pragnę zwrócić Państwa uwagę na możliwość ubiegania się o dofinansowanie działań na rzecz zwiększenia dostępności przestrzeni publicznych z Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych². Pełnomocnik rządu do Spraw Osób Niepełnosprawnych zapewnił w trakcie wskazanej powyżej debaty zorganizowanej przez Biuro Rzecznika, że zwiększenie dostępności lokali wyborczych mieści się wśród celów funduszu i zachęcił samorządy do aplikowania o środki w ramach programu „Dostępna przestrzeń publiczna”. Termin składania wniosków w ramach wskazanego programu upływa 15 lipca 2023 r.

Wśród dodatkowych działań zwiększających dostępność lokalu wyborczego odnotować można dobre praktyki takiej jak m. in. wyposażanie lokali wyborczych w szklą powiększającą do użytku wyborców, czy też przygotowanie i oznaczenie toalet przystosowanych dla osób z niepełnosprawnościami. Pragnę jednak zwrócić Państwa uwagę na inną kwestię, której nie reguluje niestety przywołane rozporządzenie z uwagi na ograniczony zakres upoważnienia ustawowego, a mianowicie dostępność

---

² Zob. <https://www.pfron.org.pl/aktualnosci/szczegoly-aktualnosci/news/ogloszenie-o-pierwszym-naborze-wnioskow-w-ramach-programu-dostepna-przestrzen-publiczna/> [dostęp: 23.05.2023].

bezpośredniego otoczenia lokalu wyborczego. Nierzadko bowiem nawet najlepiej dostosowane lokale są w praktyce trudno dostępne dla osób z niepełnosprawnościami z powodu występowania przeszkód w otoczeniu budynku czy braku dostosowanego miejsca parkingowego w pobliżu.

Pragnę w kontekście powyższego podkreślić, że obecny stan dostępności lokali wyborczych wciąż wymaga poprawy, a proaktywna postawa, wykraczająca poza ścisłe wymogi techniczne określone w rozporządzeniu, może bardzo skutecznie przyczynić się do realizacji tego celu. Warto przy tym przypomnieć, że zgodnie z art. 29 Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych z dnia 13 grudnia 2006 r. (Dz. U. z 2012 r. poz. 1169 ze zm.) ratyfikowanej przez Polskę osobom z niepełnosprawnościami należy zapewnić „możliwość pełnego i efektywnego uczestnictwa w życiu publicznym i politycznym”. We wnioskach sformułowanych ostatnio przez Komitet ONZ ds. Praw Osób z Niepełnosprawnościami w odniesieniu stosowania przez Polskę Konwencji wskazano wprost na konieczność zapewnienia dostępności wszystkich lokali wyborczych i procedur głosowania dla osób niepełnosprawnych (*„Ensure accessibility of all polling stations and election procedures for all persons with disabilities [...]”*³). Rekomendacje te są zbieżne z wielokrotnie już przedstawianym stanowiskiem Rzecznika Praw Obywatelskich, zgodnie z którym konieczne jest dążenie do stanu,

---

³ Concluding observations on the initial report of Poland, CRPD/C/POL/CO/R. 1, pkt. 49 (<https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/G18/326/15/PDF/G1832615.pdf?OpenElement>). Podobnie ostatni raport z obserwacji wyborów prezydenckich w Polsce w 2020 roku (<https://bip.brpo.gov.pl/sites/default/files/Poland%20Presidential%20Election%202020%20%20final%20report.pdf>) [dostęp: 23.05.2023].

w którym wszystkie lokale obwodowych komisji wyborczych docelowo będą w pełni dostosowanymi do potrzeb wyborców z niepełnosprawnościami⁴.

Biorąc pod uwagę powyższe, pragnę zwrócić się do Państwa z uprzejmą prośbą o przyjęcie powyższych uwag i informacji oraz możliwie jak najszerzej ich uwzględnienie. Będę także wdzięczny za ich szerokie udostępnienie.

Z poważaniem

Marcin Wiącek

Rzecznik Praw Obywatelskich

/-podpisano elektronicznie/

Do wiadomości:

Pan

Sylwester Marciniak

Przewodniczący Państwowej Komisji Wyborczej

e-PUAP

Pan

Paweł Wdówik

Pełnomocnik rządu ds. Osób Niepełnosprawnych

Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej

e-PUAP

---

⁴ Zob. J. Zbieranek, *Dostosowanie lokali obwodowych komisji wyborczych do potrzeb wyborców z niepełnosprawnościami. Raport Rzecznika Praw Obywatelskich z wyborów samorządowych w 2018 roku*, Warszawa 2019.